

Annales Geleneğinin Osmanlı Kadın Tarih Yazımına Etkisi

The Influence of the Annales Tradition on Ottoman Women's Historiography

İbrahim ÖZGÜL
Pemila VURAL

¹Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi,
Ağrı, Türkiye
²T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Kocaeli,
Türkiye

¹Ağrı İbrahim Çeçen University, Ağrı,
Turkey
²T.C. Ministry of Education, Kocaeli,
Turkey

öz

Yeniçağ öncesi toplumlarındaki geleneksel tarih anlayışı umumiyetle, hükümdarların ve devlet yetkililerinin faaliyetlerinin tahkiye edilmesi olarak anlaşılmıştır. Yeniçağ sonrasında ise birçok müverrih zaman dizinsel olarak sıraladığı olayları ulus müdafası biçiminde yorumlamıştır. Annales ekolüne göre geleneksel tarih yazımının siyasi tarih veçhesini ön plana almasından dolayı insan faaliyetlerinin tamamı mütalaa edilememektedir. Dolayısıyla Annales ekolü, geleneksel tarih anlatısı yerine, tarih bilimine sosyal bilimler yöntemlerini uygulayarak soru ve sorun merkezli, disiplinler arası bir tarih anlayışı benimsemektedir. Günümüzde tarihçilerin, muhtelif sosyal bilimlerin yöntem ve tahlillerinden istifade ederek çalışmalarını oluşturmalarında Annales ekolünün bahsi geçen tesiri yüksektir. Bu minvalde geleneksel tarih telakkisi içinde Osmanlıda diğer araştırma alanlarına kıyasla resmi vesikalarda görünürlükleri daha sınırlı olan kadınların tarihini araştırmak güçleşmektedir. Elimizdeki çalışma Annales geleneğinin Osmanlı kadın tarih yazımına tesiri olmuş mudur sorusundan hareketle kaleme alınmıştır. Osmanlı kadınlarının tarihi ile ilgili 1970'li yıllar ve sonrasında yabancı dilde çıkarılan yayınlar, en önemli veri kaynağının siciller olduğunu belirterek bu belgelere dayalı çalışmaların önemi üzerinde durmuşlardır. Osmanlı kadın tarih yazımı Ronald C. Jennings, Haim Gerber, Abraham Marcus, Judit Tucker, Suraiya Faroqhi gibi yazarların neşrettikleri zengin kaynaklar ve bu tarihi kaynakları da bir referans olarak kullanarak sicillere dayalı çalışmalar yapan Türkçe yayınlar ile ihdas edilmeye çalışılmıştır. 1970 ve sonrası Türkçe ve yabancı dilde yazılan literatür ile oluşturulan Osmanlı kadın tarih yazımında, Annales geleneğinin tesiri olduğu görülmüştür. Münhasıran sicillerden yola çıkılarak oluşturulan yayınlarla kadınların özel ve kamusal alanlardaki her türlü deneyimleri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Ekolün etkisinin olduğu eserlerde, Osmanlı kadınlarının faaliyet alanları iktisadi, içtimai, siyasi, dini yaşamı kendine özgü koşullarında irdelenmiş, kadınların geleneksel tarih anlatısı içinde ihmal edilmiş yönleri umumiyetle bütün veçheleriyle ele alınmaya gayret edilmiştir. Bu müspet katkıyla müellifler, geleneksel tarih yazımında batılı seyyah veya oryantalistlerin anlatılarında Osmanlı kadınlarının ihmal edilen tarihi yönlerini de ele alarak kadınların toplum içindeki yerlerini, rollerini daha görünür hale getirmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Annales, Kadın, Osmanlı, Tarih Yazımı, Tesir

ABSTRACT

The traditional understanding of history in pre-modern societies was generally understood as the investigation of the activities of rulers and state officials. After the New Age, many antecedents interpreted the events that they listed chronologically in the form of national defense. According to the Annales school, all human activities cannot be considered because traditional historiography puts the political history aspect in the foreground. Therefore, the Annales school adopts a question and problem-centered, interdisciplinary understanding of history by applying social science methods to the science of history, instead of the traditional historical narrative. The aforementioned influence of the Annales school is high in today's historians in creating their studies by making use of the methods and analyzes of various social sciences. In this way, it is difficult to research the history of women in the Ottoman Empire, whose visibility in official documents is more limited compared to other research fields, within the traditional view of history. The present study is based on the question of whether the Annales tradition had an impact on Ottoman women's historiography. Publications on the history of Ottoman women in foreign languages in the 1970s and later emphasized the importance of studies based on registers, stating that the most important data source was the registers. Ottoman women's historiography has been tried to be created with rich sources published by authors such as Ronald C. Jennings, Haim Gerber, Abraham Marcus, Judit Tucker, Suraiya Faroqhi, and Turkish publications that work on registers by using these historical sources as a reference. It has been observed that the Annales tradition has an influence on the Ottoman women's historiography created with the literature written in Turkish and foreign languages after 1970. All kinds of experiences of women in private and public spheres have been tried to be revealed through publications created exclusively from the registers. In the works where the influence of the school was influenced, the fields of activity of Ottoman women, economic, social, political and religious life were examined in their unique conditions, and the neglected aspects of women in the traditional historical narrative were generally tried to be discussed with all their aspects. With this positive contribution, the authors made the place and roles of women in society more visible by addressing the neglected historical aspects of Ottoman women in the narratives of western travelers or orientalists in traditional historiography.

Keywords: Annales, Woman, Ottoman, Historiography, Influence

Çalışmanın bir bölümü 2-4 Haziran 2022 tarihinde Bakü'de düzenlenen INCSOS VII KARABAĞ Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur

A part of this manuscript was presented at INCSOSS VII Karabağ at 2-4 June, 2022.

Geliş Tarihi/Received: 24.10.2022

Kabul Tarihi/Accepted: 19.12.2022

Yayın Tarihi/Publication Date:
25.01.2023

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:
İbrahim ÖZGÜL
E-posta: iozgul@agri.edu.tr

Atf: Özgül, İ., & Vural, P. (2023) Annales Geleneğinin Osmanlı Kadın Tarih Yazımına Etkisi. *Turcology Research*, 76, 62-71.

Cite this article: Özgül, İ., & Vural, P. (2023) The Influence of the Annales Tradition on Ottoman Women's Historiography. *Turcology Research*, 76, 62-71.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Giriş

Tarihin ne olduğu, metodolojisinin nasıl olması gerektiği konusu, uzun yıllar tartışılmamıştır. Tarihi hakikatler ve tarihi gerçekler arasında bir mesafenin olduğu düşüncesi, tarihçinin sorumluluk ilkesini

imleyerek bu soruların tartışma alanını genişletmiş ve yeni istikametlere sevk etmiştir. Marc Bloch “Zaman içinde insanlarla ilgili,” bilim diye tanımladığı tarih biliminin “meşruiyeti” sorununa dikkat çekerek, siyaset, birey, kronoloji olarak tasnif edilen “tarihçiler kabilesinin putları” sorununu tartışmıştır (Bloch, 2013: 69). Simmel’in tarih bilimiyle ilgili “Gerçek olaydan bizim tarih dediğimiz bilimsel oluşum nasıl çıkıyor?” sorusu bu konuya temel teşkil etmektedir (Gencer, 2013: 97). Lucien Febvre (1995) ise tarih bilimiyle ilgili “İçinde çok miktarda canlı gücün mayalandığı şu geçmiş uçurumunun üzerine, içimiz titremeden eğilmeyi düşünebilir miyiz?” problemini ortaya atmıştır. Bu anlamda Kant da “Belli etik ilkeler” çerçevesinde hareket eden tarihçilerin, kendi kanılarıyla oluşturdukları veya çarpıttıkları tarihsel bilginin, “historik bilgiden” ziyade, “historik inanmalar” olduğunu belirtir (Özlem, 2012: 86). Salih Özbaran, benzer bir ifadeyle “tarih çalışmalarının, tarihçinin birikiminde oluşan değer yargılarından fıskıran soruların yanıtlanmış bir biçimi” olduğunu ifade etmektedir (2015: 30). Tarihi yalnızca devletlerin karşılıklı teşkilat ve münasebetleri olarak değil, “mâzide cereyan eden bütün işlerin ve vak’aların heyet’et-i mecmuası, insanlık fikir ve faaliyetlerinin tezahüratı” olarak açıklayan Fuat Köprülü ise bu minvalde, ilimlerin inkişafının ancak verimli usullerin keşif ve tatbikinden sonra mümkün olabileceğini belirtir (2014: 3). Dolayısıyla tarih bilgisine getirilen bu eleştirel söylemler, tarih yazımında metodoloji sorununu ortaya koyarak, tarihin nasıl yazılması gerektiği konusunu tartışmaya açmıştır (Collingwood, 196: 94). Konuyla ilgili olarak Mübahat S. Kütükoğlu da tarih biliminin tekâmülünde, tarih araştırmalarında kullanılan usullerin ziyadesiyle önemli olduğunu vurgulamıştır (1998: 5).

İnsanın tarihi anlamlandırma, yorumlama ve açıklama gayretinin bir neticesi olarak XIX. yüzyıl “tarih yüzyılı” olarak anılmıştır (Özlem, 2012: 128). XVIII. yüzyıl “yeni tarih anlayışı” olarak tavsif edilen dönem, Leopold von Ranke’nin arşiv vesikalarına atfettiği büyük önem nedeniyle zedelenmiştir. “Tarih yüzyılı” olarak anılan, siyasi tarihin egemen olduğu XIX. yüzyıl tarih anlayışı ise siyasi tarihe atfedilen bu egemen anlayıştan dolayı aşınmıştır. Bahsi geçen dönem, bir kavram bunalımının yanı sıra “araştırma yöntemlerinin temel ölçütlerini gözden geçirmeyi gerektiren bir bunalımın” da yaşandığı dönemdir (Carr & Fontana, 1992: 13). Bu minvalde Türkiye’deki Osmanlı tarihçiliğinin referanslarına bakıldığında, Türkiye tarihçiliğinin metodolojik kaynağının, araştırma yöntemlerinin temel ölçütlerini gözden geçirmeyi gerekli bulan Annales ekolü olduğu görülecektir. Fuat Köprülü, Ömer Lütfi Barkan, Halil İnalçık gibi Osmanlı tarihçiliğinin kurucu isimleri olarak addedilebilecek müellifler, bu ekolden etkilenmişlerdir (Sönmez, 2008: 254).

Osmanlı vakanüvislik geleneğinden tevarüs eden egemen siyasi tarih anlayışı, uzun süre tarih yazımında hâkimiyetini korumuş, büyük kişilerin, büyük biyografilerinin yazıldığı resmi tarih telakkisi devam ettirilmiştir. Annales dergisi etrafında birleşen Fransız Annales ekolü tarihçileri, XX. yüzyıl tarih yazımına devrim niteliğinde yeniliklerle katkı sunarak tarih biliminin tartışılan itibarını iade etmişlerdir. Disiplinler arası sınır savaşına bir tepki olarak disiplinler arası çalışmalar teşvik edilen çalışmalar yapılmıştır. Bu anlamda toplumsal tarih, daha mikro düzeyde ekonomi, kültür ve kadın tarihi gibi alanlar, siyasi tarihin tahakkümünden arındırılarak bu alanların bir hüviyet kazanmasına katkı sunulmuştur. Dolayısıyla resmi tarihte görünürlük sorunu yaşayan kesimlerin tarihi gerçeklerini, tarihi hakikatleriyle örtüşür bir biçimde araştırmanın meşakkatli yolunu seçmişlerdir. Bu bağlamda alana yeni soru ve sorunlarla yeni istikametler açarak, egemen paradigmanın aşınmasını ve sorgulanmasını sağlamışlardır. Bu anlamda John Tosh, insan geçmişinin her boyutunu sunarken uygulanabilecek tek bir biçimin mümkün olmadığını belirtir (1997: 106). Bu çeşitlilik talebi bağlamında Annales Ekolü, tarihçilik mesleğine yeni metodolojik tutumlar kazandırmış, tarihçilerin tarih dışı disiplinlerin veri ve yöntemlerinden yararlanmasını desteklemiştir. Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de pek çok tarihçi, Annales Ekolü’nün benimsediği ilkelerden ve geliştirdiği yöntemlerden etkilenmiştir (Dağ, 2020: i). Geçmiş ölü, âtıl ve sınırlayıcı olarak değerlendirmeyen Theda Skocpol, geçmişin şimdiye dayanabilen özelliğine dikkat çeker (2014, 85). Bu minvalde “Yeni kadın tarihindeki en çarpıcı ve karakteristik ilerlemelerin, kadınların aile içindeki deneyimi, kadınların ekonomik üreticiler olarak rolleri ve kadın bilincinin gelişimi temaları” olduğunu vurgular (Skocpol, 2014: 85).

Annales Ekolü’nün etkisinin tezahürüyle, Osmanlı kadın tarih yazımında, kadınların geleneksel tarih içinde ihmal edilmişlikleri bütün veçheleriyle ele alınmaya çalışılmıştır. Yabancı dilde yazılan eserlerde Osmanlı kadınlarıyla ilgili en önemli veri kaynağının Kadı Sicilleri olduğu belirtilmiştir. Bu bağlamda 1970 sonrası yapılan araştırmalarla ihdas edilen Osmanlı kadın tarih yazımı özellikle yabancı literatürün neşrettiği zengin kaynaklar ve bu tarihi kaynakları da bir referans olarak gören, sicillere dayalı çalışmalar yapan Türkçe yayınlar ile şekillenmiştir. Sicillerden yola çıkılarak oluşturulan Osmanlı kadını, Anales Ekolü anlayışı kapsamında, 1970’li yıllarda Ronald C. Jennings ile başlamıştır. 1980’li yıllarda Haim Gerber, Abraham Marcus, Afif Marsot, Judith Tucker ve Suraiya Faroqi ile devam etmiştir. Türkçe literatürde de sicillere dayalı çalışmalar yapan yazarlardan bazıları münhasıran Osmanlı kadınlarını konu edinmeye de kadınlara dair bilgiler içeren önemli eserler vermişlerdir (İpşirli Ağırt, 2005: 577). Annales geleneğinin etkisinin görüldüğü Türkçe yayınlar, Fuat Köprülü, Ömer Lütfi Barkan, Halil İnalçık, Mustafa Akdağ gibi önemli yazarlar tarafından neşredilmiştir. Müelliflerin tarih yazımında açtıkları bu istikamet, yeni çalışmalar için bir referans kaynağı olur. Osmanlı kadınlarını konu edinen Annales Ekolü’nün tesiri olan yayınlar, geleneksel tarih yazımında, Batılı seyyah veya oryantalistlerin anlatılarında, kadınların ihmal edilen tarihi yönleri ele alınarak bir tarih yazımı oluşturmaya çalışmıştır. Günümüz tarihçileri de bu müspet katkıdan istifade ederek yaptıkları araştırmalarla Osmanlı kadınlarının toplum içindeki konumlarını, rollerini daha görünür hale getirmeye özen göstermişlerdir.

Annales Ekolü’nün Tarih Yazımına Umumi Bakış

Tarih nedir, nasıl anlaşılmalıdır ve nasıl olmalıdır tartışmaları devam ederken, iki savaş arasında 1929 yılı Fransa’sında Marc Bloch ve Lucien Febvre tarafından kurulan ve bir derginin ismi olan Annales, yeni tarih yazım telakkisi içinde, bir devrim niteliğinde teessüs etmiş ve bir ekole dönüşmüştür (Yeğen, 2016: 25). Bu ekolün merkezinde “Lucien Febvre, Marc Bloch, Fernand Braudel, Georges Duby, Pierre Chaunu, Pierre Goubert, François Furet, Jacques Le Goff ve Emmanuel Le Roy Ladurie” gibi önemli isimler yer almaktadır (Yıldız, 1994: 35). Peter Burke, Fransız Tarih Devrimi: Annales Okulu adlı çalışmasında, Annales grubuna yakın isimler arasında Michel Foucault ve Ronald Mousnier gibi isimleri de saymaktadır. Burke’e göre Annales’in temel ilkeleri, geleneksel anlatının yerine sorun odaklı analitik tarih geliştirmek, siyaseti egemen kılan tarih yerine insan faaliyetlerini odağa alan tarih telakkisi geliştirmek ve bu iki anlayışı yerleştirebilmek için disiplinler arası ilişki kurabilecek bir tarihçilik metodolojisi inşa edebilmektir (2002: 23). Müellif, Annales Ekolü’nü, üç evreye ayırmıştır: Geleneksel ve siyasi tarihe karşı duruşun geliştirildiği kuruluş dönemi (1920-1945), metot ve kavram üretimin geliştirildiği okul dönemi (1945-1968), grupta farklı fikirlerin tezahür ettiği ayrışma ve yenileşme dönemi (1968-1990).

Burke, yeni tarih devriminin öncüleri olarak tavsif ettiği Marc Bloch ve Lucien Febvre dönemini Annales kuruluş dönemi yani birinci kuşak olarak nitelendirmektedir. Akdeniz Dünyası adlı çalışmanın sahibi ve yeni tarih anlayışının önemli bir ismi olan Braudel Dönemini ikinci kuşak olarak ve yazarların bir kısmının sosyo-ekonomik tarihten sosyo-kültürel tarihe yöneldiği, bir kısmının ise yeniden siyasî tarihe temayül gösterdiği ayrışma dönemini ise üçüncü kuşak olarak adlandırmaktadır. Müellif, üçüncü kuşak Annales Ekolüne bir yenileşme dönemi olarak da bakmaktadır. Bu dönem, Braudel paradigmasının sorgulanması ve değişimi üzerine farklı fikirlerin tezahür ettiği bir dönem olmakla birlikte, ekolün bir ilke niteliğinde savunmuş olduğu toplumsal tarih içinde mikro düzeyde kadın tarihi adına gelişmelerin yaşandığı bir kuşaktır. Bu kuşak, kadın tarihçilerin katıldığı ve kadın tarihi çalışmaları adına yeni istikametlerin açıldığı bir dönemi ihtiva etmektedir (Burke, 2002:23). Başka bir ifadeyle Annales Ekolü birinci kuşağı Annales'in doğuşundan İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar olan süreyi ihtiva etmektedir. Bu dönemin hüviyetini, kurucuları Febvre ve Bloch kazandırmıştır. İkinci dönem ise Annales'in zirve yıllarını yaşadığı Fernand Braudel paradigmasının hâkim olduğu dönemdir. Üçüncü dönem ise 1968 yılı civarında başlayan ve günümüze kadar süren dönemi kapsamaktadır. Bu dönem Braudel'in ölmesiyle meydana gelen değişim, dönüşüm, ayrışma ve yenileşme dönemidir. Annales Ekolü'nün sorun odaklı tarih anlayışı, insan faaliyetlerinin tamamına eğilen tarihçiliği ve diğer disiplinlerle etkileşimi esas almaktadır (Ayan, 2011: 75).

Annales temsilcileri "siyaset, birey, kronoloji putuna" karşı; yeni, anlaşılır, özgün bir tarih yazımı yol ve yöntemiyle kümülatif bir özgün duruş geliştirmişlerdir (Şirin, 2015: 109). XIX. yüzyıl sosyal bilim disiplinlerinin birbirine "sınır savaşları" açtığı, birbirinden yalıtık çalışmaların verildiği bir dönemdir (Fildiş, 2015: 790). Tarihi dışlayan bir sosyal bilim, sosyal bilimlere dışlayan bir tarih yazımı uzlaşsız bir bilim tekâmülü doğurmuştur (Tekeli, 1998: 59). Annales temsilcileri "bütünsel", "global" bir tarih anlayışı ile "herhangi bir bilimi temsil etmekten ziyade, tarihte birbiriyle ilintili olan tüm sosyal bilimlerin katkılarını birleştirmeye" çalışmışlardır (Hobsbawn, 1998: 113). Bu bağlamda, "Annales Okulu"yla birlikte, tarih metinlerinde hâkim olan kahramanlıkların, savaşların ve antlaşmaların yerini "olaysal olmayan" olarak görülenler almaya başlamıştır. Böylelikle karşımıza kırsal tarih, zihniyetler tarihi, deliliğin tarihi gibi çağlar boyunca tarihte önemsiz görünen, belki de o zamana değin bilincinde dahi olmadığımız tarihler çıkmıştır" (Ayıtuğu, 2017: 138). Sorun odaklı tarih, karşılaştırmalı tarih, jeo-tarih, uzun süre kavramı, tarihsel antropoloji, tarihsel psikoloji gibi birçok ilke, kuram ve metotla Annales Ekolü XX. yüzyıl tarihçiliğinde bir çığır açmıştır denilebilir (Sönmez, 2009: 325).

Batı tarih yazımı Herodot ve Thukydides'ten beri büyük adamların öyküsünü anlatmıştır. Yığınların ve yoksulların yer almadığı bu fiksiyon, Aydınlanma ile birlikte eleştirilmeye başlanmıştır. Böylece XVIII. yüzyılda siyasi ve askeri nosyonlar dışında "toplum tarihi" olarak tavsif edilen yeni bir tarih anlayışı tebarüz etmiştir (Carr & Fontana, 1992: 13). XVIII. yüzyıl yeni tarih anlayışı Leopold von Ranke'nin arşiv çalışmalarına aşırı önem atfetmesiyle aşınmaya başlanmıştır. XIX. yüzyılda ise siyasi tarihin tahakkümü yoğun bir biçimde eleştiri almıştır. Bu "bunalım" araştırma yöntemlerinin temel ölçütlerini gözden geçirmeyi gerekli kılmıştır. Ayrıca, "tarihsel süreçlerin gerçekten anlaşılması için ekonomik ve toplumsal ilişkilerin saptanmasının kaçınılmaz olduğu" hakikati ortaya çıkarmıştır (Carr & Fontana, 1992: 13). Bu tarihsel bağlam içinde "Fransız Annales ekolü tarihçileri, 20. yüzyılın tarih yazımında benzersiz bir yer işgal etmiş, seksen yılı aşkın bir zaman içinde, tarihi neyin oluşturduğu ya da kimin yaptığına ilişkin kavramları büyük ölçüde değiştirmişlerdir" (Iggers, 2011: 51).

XX. yüzyılda Annales ekolü temsilcileri, Avrupa'da Polonya, İngiltere ve birçok Avrupalı devletin tarih yazım anlayışını etkilediği gibi Türkiye'deki tarih yazımını da etkilemiştir. Münhasıran metodolojik açıdan olmak üzere bu ekolün umumi tesiri, Türkiye'de birçok yazar üzerinde görülmüştür. Özellikle bu ekolün Türkiye'ye Fuad Köprülü, Ömer Lütfi Barkan, Mustafa Akdağ, Halil İnalçık gibi tarihçiler ve onların takipçileri üzerinde derin bir tesiri olduğu bilinmektedir. Müellifler, ekolün özellikle siyasî tarihten ziyade sosyo-ekonomik tarihe ve uzun dönemden atfettiği önemden dolayı etkilenmişlerdir. Bu etkinin müşahhas neticesi, müelliflerin "deprenmlerden nüfus hareketlerine, mesleklerden sembollere ya da dini ritüellere kadar her türlü konu hakkında, yoksul köylüden hükümdarlara kadar bütün beşerî hayatlar" çalışma alanına girmiş ve yazarlar bu doğrultuda eserler vermişlerdir (Ayan, 2011: 76). Vesikalar tarihi hakikate hizmet etmelidir, salt belge diline göre tarih inşa etmek, tarihi belge hizmetine açıp, kurban etmek olur. Bloch, bu amacın dışına çıkılırsa vesikaların anlamsız yığınlar oluşunu belirtir (Bloch, 1983: 171). Braudel döneminde, Bloch ve Febvre dönemine damgasını vuran zihniyet ve kültür tarihi çalışmaları ikinci planda kalmış, iktisat ve demografi tarihi araştırmalarına daha çok temayül gösterilmiştir (Sönmez, 2008: 254). Bloch'un belgelere yaklaşımı, Braudel dönemindeki iktisadi ve içtimai tarihe yönelim, Türkiye'deki tarih yazımını üzerinde etkili olmuştur.

Daniel Chirot göre: "Tarih ne geleceğe rehber kılınmalı ne de efsaneleştirilmelidir. Tarih, sadece geçmişteki ya da şimdideki bir toplumsal durumu anlaşılır kılmak için yapılmalıdır" (Chirot, 1999: 44). Bu veçhile tarihin hakikatle ilişkisi ve bu ilişkinin metodolojisi oldukça önemlidir. Marc Bloch göre ise "Bir toplumun incelenmesini onun veçhelerinden biri üzerine, daha doğrusu bu veçhelerden birinin, inançların, sınıflar veya gruplar yapısının, siyasal krizlerin, vb. ortaya çıkardığı problemlerden biri üzerine yoğunlaştırmaktan daha meşru, daha sağlıklı bir şey olamaz" (Bloch, 2013: 34). Tarih bilimiyle ilgili bütün bu tartışmalar ışığında XX. yüzyılda tarih araştırmalarının kapsamında, ölçeğinde büyük bir gelişme yaşanmış, tarihçi bakış açısını "bireyden kitlelere, bireysel başarı ya da başarısızlığın en belirgin bir biçimde görüldüğü kamu hayatıyla ilgili olaylardan, yüzyıllar boyunca sıradan insanların kaderini değiştiren temel yapısal dönüşümlere kaydırmıştır" (Tosh, 1997: 89). Tarihin içeriği ile metodolojisini daha kapsamlı ve rafine hale getiren Annales Ekolü, tarih yazımının mihverini kaydırmış, "tarihçiler kabilesinin" putlarını yıkmıştır denilebilir.

Osmanlı Dönemi Tarih Yazımında Kadının Yerine Umumi Bakış

Tarih yazım biçimleri, içinde buldukları dönemin siyasi, sosyal, toplumsal atmosferinden etkilenerek gelişmiştir (Demircioğlu, 2012: 123). Bu minvalde, Osmanlı Devleti'nde de bu telakki doğrultusunda kaleme alınan tarih kitaplarının sayısı oldukça fazladır (Babinger, 1992: XII). Bülent Arı ve Halil İnalçık, Osmanlı tarihçiliğinin umumi hatlarını şöyle belirtirler: "XV. asır sonlarında II. Bayezid devrine gelinceye kadar gelişen Osmanlı tarihçiliği, II. Bayezid devrinde yazılan genel Osmanlı tarihleri (Tevârih-i Âl-i Osman), Kanuni Süleyman devrinde, bu sultanın uzun saltanat yıllarını kapsayan genel tarihler ve şehnâmeler dönemi, Vakanüvisliğin kurulmasıyla devletin tarihinin vakanüvisler tarafından yazıldığı dönem, 19. asırda Batının tesirinde gelişen genel Osmanlı tarihlerinin yazıldığı dönem, Cumhuriyet devri Osmanlı tarihçiliği" (2011: 109). Osmanlı Devleti'nin ilk dönemleri hakkında bilgi veren kaynaklar XV. yüzyıldan itibaren yazılmaya başlan-

miştir. Bu bağlamda tarihçiler arasındaki genel kabule göre, Osmanlı tarihçiliğinin başlangıcı II. Murat dönemidir (Arker, 2015: 199). Colin Imber, çağdaş bir tarihçinin Osmanlı tarihinin başlangıcının bir kara delikten ibaret olduğunu bilmesi gerektiğini düşünmektedir (1997: 77). Bu görüşü daha evvel dile getiren Fuat Köprülü, Osmanlı Devleti'nin kuruluşu hakkında bilgi verebilmek için Anadolu'nun XI. ve XIII. yüzyıllardaki sosyo-iktisadi durumunun tahlil edilmesi gerektiğini belirtir. Köprülü'yü C. Cahen ve M. Akdağ gibi yazarlar da destekler (Bulduk, 2000, 130). Müellifin iktisadi ve içtimai durum hatırlatması, onun üzerindeki Annales Ekolü tesirini de göstermektedir.

XVIII. yüzyıl başlarında tebarüz etmiş vakanüvislik müessesesi, imparatorluğun sonuna kadar hizmet veren bir devlet kurumu olmuştur (Afyoncu, 2003: 101). Yahşi Fakih ile başlayan Osmanlı tarih yazımı, XIX. yüzyılın ortalarında Ahmet Cevdet Paşa'yla zirveye ulaşır (Afyoncu, 2006: 580). Tarihi hadiseleri yazmakla mükellef tutulmuş tarihçiler, umumiyetle devlet ileri gelenlerinden birinin himayesinde olmuş ve hamileriyle bir ünsiyet bağı geliştirmişlerdir. Bu nedenle himayesinde oldukları şahısları değerlendirirken, eserlerini zaman zaman, yanlış bir biçimde kaleme almışlardır (Afyoncu, 2006: 580). Dolayısıyla seçkinlerin tarihini yazma temayülü, dünyada olduğu gibi Osmanlı tarih yazımında da görülmektedir. Tarih, büyük kişilerin, kahramanların hayat hikâyelerinden oluşmuştur. Tahkiyeden inşa edilen tevarih, uzun müddet tarih yazımına hâkim olmuştur. Devletin maaşlı görevlileri olan vakanüvisler, hadiselerle umumiyetle otorite açısından bakarak tarihi, hanedanın yüceliği ve meşruiyeti bağlamında kaleme almışlardır. XIX. yüzyıla gelindiğinde Osmanlı tarih yazımı denilince akla gelen Abdurrahman Şeref, Cevdet Paşa gibi vakanüvisler değişen dünyadaki olayları hâlâ XVI. yüzyıl gelenekçiliğiyle mütalaa etmeğe devam etmişlerdir (Berktaş, 1983: 2458).

Osmanlı tarih telakkisinde, Türk-İslam devletleri geleneğinden tevarüs eden tarih anlayışının tesiri yüksektir; fakat Osmanlı tarih yazımı, zamanla kendine özgü koşulları içerisinde yapısını oluşturmuştur. Siyasi, dini, sosyal atmosfer, tarih yazımı üzerinde her daim kendini hissettirmiştir. XIV. yüzyılın sonlarında teessüs eden büyük imparatorluk olma telakkisi, XVIII. yüzyılda Avrupa tesiri, XIX. yüzyılda geçmişi mütalaa edip ödevler çıkarma anlayışı tarih yazımı üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Bir başka ifadeyle Osmanlıda tarihi hadiselerin mütalaaasında Tanzimat'a kadar dinsel tarih anlayışı geçerli olmuştur. Tarih yazımı bu atmosfer içinde kendine bir zemin edinmiştir. Tarihçi ise "devletlülârların ihsanı ile yaşamak zorunda bulunduğu için, tarih olaylarını açıklarken, eleştiri olanaklarında yoksun" kalmıştır (Arker, 2015: 199).

Tarih yazımında, dünya tarihçilerinin eserlerini tahlil etme, arşiv vesikalarını değerlendirme, diğer sosyal bilimlerden faydalanma, tarihi malzemeyi doğru bir eleştiri süzgecinden geçirme, bilimsel tarihi metodları uygulama, ancak XIX. yüzyılda mümkün olabilmıştır (Uzundal, 2013, 109). Bu tarihsel bağlam içinde, Osmanlı Devleti'nde idari, siyasi, hukuki, askeri sahalarda başlayan modernizasyon çalışmalarının kadın tarihine sirayet etmesi uzun sürmüştür. Dönemin aydınları neşrettikleri eserlerinde kadın konusuna yer vermeye, bu sorunsala dikkat çekmeye çalışmışlardır. Kadınların kamusal yaşamının önünü açacak olan eğitim, idare, hukuk, ekonomi gibi alanlarda uzun bir mücadele döneminin ardından birtakım haklar elde edilmiştir (Malkoç & Vefikuluçay Yılmaz, 2019: 655). XX. Yüzyılın başlarında II. Meşrutiyetin ilanı ile Osmanlı tarihini çağdaş bilimsel ölçütlere uygun biçimde yazma düşüncesi neşet etmiş ve bu doğrultuda Tarih-i Osmanî Encümeni" kurulmuştur. Tarih yazımı, bu dönem içinde ise ulusal bir bakış açısıyla kaleme alınmıştır (Ünal, 2010:184). Dolayısıyla II. Meşrutiyet sonrası Osmanlı kadını patriarkal paradigmanın tahakkümünden kısmi ölçüde de olsa bir biçimde uzaklaşmaya başlamış, kadınlar yaşamın çeşitli alanlarında var olabilmek adına taleplerini basın yayın yollarını kullanarak toplumun bütün katmanlarına duyurmak istemişlerdir.

Modern öncesi dönemde Osmanlıda kadınların, siyasi, askeri, hukuki, idari, dini mevkilerde; resmi kurum ve kuruluşlarda görev alabilmeleri umumiyetle söz konusu değildir. Bu minvalde kamusal alanda bir biçimde tecrit edilmiş olmak, resmi vesikalarda görünür olmama sorunsalını da doğurmuştur. Kamusal alanda yapıcı olmak ile tarihi inşa etmek arasındaki paralel ilişki düşünüldüğünde, kadınların Osmanlı tarih yazımındaki ve vesikalardaki sınırlı görünürlükleri anlaşılacaktır. Bu bağlamda, Osmanlı toplumunda seçkin olmayan, büyük biyografileri yazılmayan, sıradanlar arasında yer alan kadınların deneyimleri kayıtlara sınırlı yansımıştır. Bu sebeple, "kadınların görünmezliği problemi" münhasıran kaynaklarla ilişkili bir durumdur (Çakar, 2011: 44). Suraiya Faroqhi, diğer tüm kaynak grupları gibi Osmanlı kayıtlarında da kadın tarihi açısından bazı boşluklar bulunduğunu kabul etmek gerektiğini bildirirken (2003: 271), Kadriye Yılmaz Koca ise, "Osmanlı sosyo-iktisat tarihi çalışmalarının temel kaynaklardan biri olarak kullanılan Şer'iyye Sicilleri ve Tereke Defterlerinin bile kadını esas alarak hazırlanmadığını" belirtir (1998: 10).

Osmanlı tarih yazımında başat rolün siyasi, dini erklerde olması, müteahkim patriarkal kültürün tarih yazımına sirayet etmesi gibi nedenlerle tarih yazımında umumiyetle kadın, bir tarih yapıcı olarak yer almamıştır. Kadın, tarih yazımında sınırlı görünürlüğü olan sıradanlar konumundadır. Temel kaynak olarak kabul edilen Naima, Kâtip Çelebi, Evliya Çelebi, Koçi Bey gibi müverrihlerin bazı eserlerinde kadın daha ziyade edilgen bir tarihi role indirgenmekle birlikte münhasıran saray kadınları hizip yaratmakla ve düzen bozmakla itham edilmişlerdir. Bahsi geçen kaynaklarda kadın özellikle sosyo-kültürel tarih çerçevesinde sınırlı bir görünürlikle yer almaktadır. Örnek teşkil etmesi açısından, Kâtip Çelebi, Keşfüz -Zünun adlı eserinde "İbtılâü'l-Ahyârî bin-Nisâi'l-Eşrâr (iyi kişilerin kötü kadınlarla sınılanması) gibi bir ifadeye yer vermiştir (2007: 55). Müverrih aynı adlı eserinde Dîvân-ı Necâtî'den bahsederken "Bu zat Anadolu şairlerinin önde gelenlerindedir hatta şiiri en ünlü olanıdır, isminin İsa olduğu söylendi, Edirne'deki bir kadının kölelerindedi" gibi bir ifadeye yer vermektedir (Kâtip Çelebi, 2011: 669). Koçi Bey'in yaşadığı devrin kısa panoraması adlı bölümde de "Kanuni'ye kadar gelen hükümdarlar, şahsiyet sahibi, şair, bilgin değerli kimselerdir. Hemen hiç birisi etrafındaki devlet adamlarının saray entrikalarının, kadınların tesiri altında kalmamış, devlet idaresine bilgisiz kadınları karıştırmamıştır" diyerek Osmanlıda kadının yerine dikkat çekmişlerdir (Danışman, 1972: VII). Benzer bir yaklaşım Naima'nın üslubunda da görülmektedir: "Birikmiş hazineler, kadınların ziynetleri ve keyif için gayri meşru surette israf edilir" (Naima Mustafa Efendi, 1967: 44-48). Enderunlu Fâzıl unvanıyla bilinen Fâzıl Bey, Çenginâme adlı eserinde, kadınlardan söz etmenin Divan şiirinin âdâbına mugayir bir hal teşkil ettiğini belirtmiştir (Fazıl, 2006'dan naklen Keskin, 2013: 330-332). Ömer Lütfi Barkan, kadın tarihi açısından önemi haiz olan, Âşık Paşazade'nin Bacıyan-ı Rum diye tavsif ettiği Anadolu kadınları teşkilatı hakkında yeterince bilginin bulunmadığını belirtmektedir (2000: 521).

XVI. ve XVII. yüzyıllarda Harem-i hümayunun artan gücünü, çağdaş tarihsel anlatımlar "gayri meşru bir iktidar gaspı olarak" nitelendirme temayülünde olmuşlardır. M. Çağatay Uluçay, Hürrem'le tecessüm eden kadın nüfuzunun imparatorluğu kemiren, mahveden bir afet

olarak tahlil etmekte ve bu nedenle Türk milletinin uzun yıllar fecaata mahkûm olduğunu, gözyaşı döktüğünü dile getirmektedir (2001: 32). XX. yüzyıl müverrihlerine vakanüvislerden tevarüs eden bu telakki, Cumhuriyet dönemi kimi tarihçilere de sirayet etmiştir (Vural, 2022: 21). Evliya Çelebi Seyahatname'sinde, İbn Battuta Seyahatname'sinde, Lady Montagu, Türkiye Mektupları 1717-18 adlı eserinde, D'ohsson ise, 18. Yüzyıl Türkiyesinde Örf ve Adetler adlı eserinde, Aşık paşazade, Menakıb u Tevarih-i Al-i Osman adlı eserinde, Ahmet Refik Altınay, Onuncu Asr-ı Hicride İstanbul Hayatı ve Eski İstanbul adlı eserlerinde, Abdülaziz Bey, Osmanlı Adet, Merasim ve Tabirleri ve Toplum Hayatı adlı eserinde, Ali Seydi Bey'in Teşrifat ve Teşkilatımız; Erdoğın Tokmakçiođlu'nun ise Osmanlı Kadın Alemleri adlı eserlerinde Osmanlı kadınlarının yaşamlarıyla ilgili kıymetli bilgiler bulunmaktadır (Vural, 2022: XVI).

Annales Ekolü Tarih Yazımının Osmanlı Kadın Tarih Yazımına Tesiri

Georges Duby, Michelle Perrot, Kadınların Tarihi adlı eserlerinde kadınların bir tarihinin olup olmadığını sorgularlar. Bir zamanlar kadın tarihi tahayyül ve tasavvur edilemez beyhude bir iş olarak görülmüştür. Zira kadınlar kendilerine atfedilen cinsiyet rolleri gereği kamusal yaşamın etken sahalarından tecrit edilmiş ve kendilerine biçilen suskun rollerden dolayı etkili olamamışlardır. Dolayısıyla tarihin öznelere değil, nesnelere rolündeydiler. Bundan ötürü, "Kadınlar, kaderlerini kontrol eden erkeklerin çatıştığı tarih sahnesinden uzakta, tanık olarak hizmet görme konumundaydılar. Genelde fâtipleri selamlamaya ve kahramanlar yenildiğinde ağlamaya hazır öznelere. Hiçbir trajedi, bir ağlayan kadınlar korosu olmadan tamamlanmış sayılmazdı" Kadınların tasvir edilmeleri temsil edilmelerinden daha kolay olmuş, kendi hikâyelerini anlatmalarına ise müsamaha gösterilmemiştir, uzun bir süre "Tarih dışı" olarak addedilen kadınların tarihi, bir disiplin olarak neşet etmeden önce sıradan insanın tarihini konu alan sosyal tarih anlayışı muhtevasında tarih disiplini içinde aile, işçi, duygular tarihi gibi alt başlıklar halinde tebarüz etmiştir (Duby & Perrot, 2015: 9). Antik Çağdan XX. yüzyılın ortalarına dek tarihi metinlerde kadınlar umumiyetle kargaşanın ve bozulmanın başlıca müsebbibi, rasyonel olmayan güçlerin temsili olarak görülmüşlerdir. Bu minvalde "kadınlar açısından tarihin anlamı, kadınların tarihini açığa çıkarmak için geçmişe nasıl, hangi sorularla bakmak gerektiği üzerine yoğunlaşmaktadır" (Çakır, 2011: 505). "Tarih dışı" olarak tavsif edilen kadınlar için Joan Scott, kadınların tarihini tarihe "ekleme mantığı" terimleriyle çözümlenmiştir (Burke, 2000: 118).

Bahsi geçen konunun önemine binaen ehemmiyetiyle ilgili olmak üzere, Fernand Braudel, Katolik bir ada olan Ragusa'da XVI. asırda kadınların halen peçe taktıklarını ve kafes arkasında tutulduklarını, nişanlıların ise birbirlerini ancak nikâhtan sonra görebildiklerini ve bu olgunun hiç de önemsiz bir olgu olmadığını belirtir (Braudel, 1990: 86). Müellif yine Türkiye pazarlarında mendil, peçete, yatak örtüsü satan Yahudi kadınların veya bohçacı kadınların hikâyelerinin hiç de önemsiz olmadığını özellikle vurgular (Braudel, 1990: 112). Braudel, Müslüman kadının veya Amerikan kadınının toplumdaki yerini tespit edebilmek için bu coğrafyalarda yaşan kadınların oranıyla sağlıklı bir tarih tahlili yapılabileceğini belirtir (Braudel, 1995: 53). Müellifin sözünü ettiği karşılaştırmalı tarih yaklaşımı Osmanlı gibi büyük bir coğrafyadan müteşekkil bir yapı için de geçerlidir. Zira Osmanlıda kadın tarihi adına bütünsel bir yaklaşım geliştirmek için Sofya, İstanbul, Bursa, Şam, Kudüs, gibi imparatorluğun hâkim olduğu bütün coğrafya ve oradaki kadınların özgün yaşamları ayrıntılarıyla mütalaa edilmelidir.

XIX. yüzyıldan önce kadınlar tarihsel anlatıya gereğince dâhil edilmediği gibi tarih yazımında da kendilerine yer edinememişlerdir (Iggers, 2011: 7). XIX. yüzyılın sonundan beri birçok müellif kadın tarihi alanında çalışmalar yapmaya başlamıştır. Joan Kelly'nin "telafi edici" bir tarih yazım biçimi olarak tavsif ettiği durum, geçmişin unutulmuş bir parçasının geri getirilme çabası olarak düşünülmüştür (Klapisch-Zuber, 2005: 12). Sıradanların tarihindeki gelişmeler kadın tarihinde de yaşanmıştır. XX. yüzyılın başında, 1960 ve 1970'lerde kadın tarihi büyük bir tekâmül göstermiş; siyasi, idari, hukuki, kültürel, iktisadi alanlarda kadınların görünürlüğü tedricen artmıştır (Iggers, 2011: 78).

Bu tarihsel bağlam içinde, modern tarih yazımında muhtelif düşünce ve bu düşüncelere bağlı olarak muhtelif yöntemler doğmuştur. Muhafız bir grup olarak teessüs eden Annales Ekolü bu bağlamda görülmelidir. Klasik tarihçilik olarak isimlendirdikleri modern tarih yazımı geleneğini pek çok yönden eleştirmiş ve tarih alanına kavram, ilke, kuram, metodoloji ve birçok yenilik kazandırmıştır. XIX. yüzyılda batılılaşmanın tarih disiplinine de sirayet etmesiyle metodoloji kavramı Türkçe literatüre girmiştir (Şimşek, 2015: VI).

Dolayısıyla Türkiye'deki Osmanlı tarihçiliğinin de metodolojik kaynağı Annales Okulu olmuştur. Başta Fuat Köprülü olmak üzere, Ömer Lütfi Barkan, Halil İnalçık gibi Osmanlı tarihçiliğinin önemi haiz kurucu isimleri bu ekolden etkilenecek eserlerini vermişlerdir (Sönmez, 2008: 254). Fuat Köprülü'nün Annales ekolünün de tesiriyle kurduğu sistemi devam ettirerek, bu sahada çok önemli araştırmalar yapan tarihçiler arasında Ömer Lütfi Barkan, İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Osman Turan, Mehmet Altay Köymen, Halil İnalçık, Enver Ziya Karal, Cengiz Orhonlu ve diğer pek çok tarihçi bulunmaktadır. Aynı ekolden etkilenecek Osmanlı üzerine çalışmalar yapan yabancı yazarlar arasında ise Bernard Lewis, Eric J. Zürcher, Suraiya Faroqhi gibi çok kıymetli yazarlar mevcuttur (Ünal, 2010: 184). Bahsi geçen yazarlar, toplumsal tarihçilik açısından çalışmalarında, münhasıran Osmanlı kadınlarını konu edinmeseler de kadınlara dair önemli bilgilere yer vermişlerdir.

Türkiye Annales Ekolünün ilk tesiri sosyal ve iktisadi tarih yazımında görülmüştür. Ömer Lütfi Barkan bu konuda öncü bir isim olarak benzer mahiyette yapılan çalışmalar için örnek teşkil etmiştir. Barkan'ı takiben Halil İnalçık, Mustafa Akdağ, Tayyip Gökbilgin, Cengiz Orhonlu sosyal ve iktisadi tarihe yönelen önemli isimlerdendir. Annales ekolünün zihniyet tarihi çalışmaları Türkiye'de bu alandaki çalışmalar kadar tekâmül gösterememiştir. Ancak bu konuda Fuat Köprülü, Halil İnalçık ve Ahmet Yaşar Ocak'ın çalışmaları mevcuttur. Annales Ekolü'nden "Wallestein ile birlikte çalışan Türk tarihçilerden olan Çağlar Keyder, Huricihan İslamoğlu ve Reşat Kasaba ise bu yeni tarzı Osmanlı tarihi çalışmalarına taşımışlardır" (Şimşek, 2012: 111). Türkiye'de Annales Ekolü'nün teorisi ve pratiği Köprülü döneminde de Barkan ve İnalçık Döneminde de sosyal tarihçilik alanında kullanılmıştır: "Disiplinler arası çalışma, sorun odaklı tahlil, araştırma konularının çeşitliliği ve sosyal tarih yaklaşımları", Barkan ve İnalçık tarafından benimsenerek, Osmanlı tarihi çalışmalarını bu ilkeler doğrultusunda yürütmüşlerdir. Braudel'in Osmanlı Akdeniz'inin tarih için keşfedilmemiş bir dünya olduğunu belirtmesi Türk Tarihçilerini Osmanlı arşivinde çalışmaya yöneltmiştir. Ancak Ömer Lütfi Barkan bu konunun ehemmiyetini daha önceden gördüğünden Osmanlı arşivlerinde çalışmaya daha evvel başlamıştır. Böylece "Barkandan sonra tahrir, mühimme, ahkâm ve şeriye sicilleri yayınlarının ivme kazandığını" bilinmektedir (Arı, 2022: 24).

Annales Ekolünün birinci kuşağında Marc Bloch, Lucien Febvre ikinci kuşağında Fernand Braudel gibi mihver isimler yer almışken üçüncü kuşakta öncü bir isim öne çıkmamıştır. Bu kuşak daha önce ifade edildiği üzere Braudel paradigmasının sorgulandığı, ayrışma, yenileşme ve kopuş gibi kavramlarla tavsif edilebilecek bir dönemdir. Bu kuşak ekolün kendi içindeki “mihver kişi putunu” yıkarak ve hatta kadınlara yer vererek diğer kuşaklardan bu noktada da ayrışmış olduklarını göstermişlerdir. Christina Klapisch, Arlette Farke üçüncü kuşağın öne çıkan kadın tarih yazarlarından (Burke, 2022: 118). Birinci ve ikinci kuşakta kadın tarih yazarların yer almaması, ekolün kendi kadın tarihi savunusu ilkeleri ile tenakuza düştüğü gibi bir düşünce doğurmuştur. Fakat üçüncü kuşakta kadınların yer alıyor olması bu düşünceyi zayıflatmaktadır.

Annales Ekolü'nün birinci, ikinci ve üçüncü kuşağının makro anlamda Osmanlı tarih yazımına, mikro ölçekte ise Osmanlı kadın tarih yazımına tesirinin yüksek olduğu görülmektedir. Zira Osmanlı tarih yazımının öncü isimleri kabul edilen Fuat Köprülü, Ömer Lütfi Barkan, Halil İnalçık gibi isimler bu ekolün ilkelerinden münhasıran metodolojisinden ziyadesiyle etkilenmiş ve eserlerine de yansıtılmışlardır. Dolayısıyla bu öncü isimlerin takipçileri de bu sistemi devam ettirmiştir. Annales ekolü bütün dünyada tarih yazımı üzerinde etkili bir modeldir. Bu minvalde Osmanlı kadın tarihi çalışması yapan yabancı pek çok yazar üzerinde de bu ekolün tesiri yüksek olmuştur.

Bu ekolün ilkelerini benimsemiş “Köprülü’ye göre ilmin esası usuldür. Bu telakki batılı anlamdaki metodolojik yaklaşımın ta kendisidir” (Arı & Arslantaş, 2000: 197). Türkiye’de Annales grubunun tarih araştırmalarında yeni istikametler açtığını ilk görenlerden biri Halil İnalçık olmuştur (Ergenç, 2000: 122). İnalçık yalnızca tarihsel değil aynı zamanda sosyal, kültürel hatta ekonomik bütünsel bir inceleme yapmıştır. Emine Çaykara'nın İnalçık ile yaptığı söyleşide İnalçık şu ibareleri kullanmıştır: “Ben sosyal tarihe meraklıyım... Dönemlerde Annales ekolünün tesiri altındayım.” (2005: 76). Müellif, 1951’de Bursa sicilleri üzerinde yaptığı araştırma ile ilgili: “o siciller önümde bir ufuk açtı.” ifadesini kullanır. İnalçık yaptığı çalışmayla sadece kendi ufkunu değil, birçok araştırmacının da ufkunu açmıştır. Barkan ise Fransa’da derslerini dinlediği Annales ekolünün ünlü hocası Marc Bloch’tan ziyadesiyle etkilenmiştir (Çakır, 2000: 40). Ömer Lütfü Barkan’ın kişiliğinde, Osmanlı arşivlerinin bilim âlemine açılmasında büyük emeği geçmiş bir belge araştırmacısı ile bir teorisyen vardır (Berktaş, 1983: 2470). Barkan ve İnalçık’ın tarih yazımında açtıkları istikamet, uyguladıkları metodoloji oldukça kıymetlidir. Zira sicillere dayalı çalışmalar münhasıran Osmanlı kadın tarihi gibi toplumsal tarih disiplini altında gelişmiş mikro alanlar için büyük ehemmiyet taşımıştır. Bu siciller sayesinde yeni araştırma sahaları açılmış, imparatorluğun muhtelif bölgelerinde kadın tarihi ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. Keza “Çağatay Uluçay 1930’larda tarih yazımına, şer’iyye sicilleri üzerinde incelemeler yapmak suretiyle yeni istikametler göstermiş öncü isimlerden biridir (İnalçık, 2006: 2). Yine Annales tesirinin olduğu bir başka isim Mehmet Genç’tir. Mehmet Genç, “akademik çalışmalarına 1960’lı yılların başında, Türkiye’de iktisat tarihinin kurucusu olan Ömer Lütfü Barkan’ın yanında başlamıştır” (Özvar, 2000: 144). Annales’ten etkilenen bir diğer isim olan Mustafa Akdağ’ın çalışmaları mütalaa edildiğinde, müellifin çalışmalarında Annales’le özdeşleşen bütün ilkelere rastlamak mümkündür (Sönmez, 2008: 155).

Annales Ekolü’nden tevarüs eden ilkeler ışığında salt malzemenin değil, tahlilin, seçilen zaman diliminin, kuramın, metodolojinin tarih yazımı üzerindeki ehemmiyeti bir kez daha anlaşılmıştır. Bu bağlamda tarihi malzeme ve tarihi hakikatler arasında doğru bir ilişki kurmak için çoklu kaynak taraması ve kaynakların çoklu bir bakış açısıyla tahlilinin de önemi ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşım Osmanlı kadın tarihi için elzem kabul edilmektedir. Zira Osmanlı kadın tarihiyle ilgili kaynaklar sınırlıdır. Var olan kaynakların içinden kadınlarla ilgili hadiseler süzülerek alınmaktadır. Serpil Çakır, Osmanlı kadın tarihine gösterilen ilgiyi artmasının bir neticesi olarak, bu sahadaki çalışmalarla kaynak çeşitliliğinin bir nevi arttığını dile getirmektedir. Osmanlı kadınının muhtelif sahalarda görünür olduğu, bu kaynaklar vesilesiyle teyit edilmektedir: “Kadı kayıtları, vilayet ahkâm defterleri, tereke defterleri, fermanlar, arzuhaller, fetvalar, tezhipler, mezar taşları, miras kayıtları, konsolosluk kayıtları yanı sıra, kadının mekân kullanımı ve dış görünümü hakkında bilgi verebilecek olan Osmanlı minyatürleri bize önemli bilgiler” sunmaktadır (Çakır, 2011: 525). Suraiya Faroqhi, diğer tüm kaynak grupları gibi Osmanlı kayıtlarında da kadın tarihi açısından bazı boşluklar bulunduğunu kabul etmek gerektiğini bildirmektedir. Bu bağlamda Faroqhi: “Kadınların tarihi ile ilgilenen araştırmacılar, belgeleri didik didik edip insanlığın bu görmezden gelinen yarısı hakkında bilgi kıntılları toplayarak olağanüstü bir iş yapıyorlar” ifadesini kullanmaktadır (2003: 271).

Marc Bloch, belgenin türü ne olursa olsun, anlamı ancak sorgulamaya çekilirse anlaşılabilirliğini belirtmektedir (2013: 92). Ayrıca Bloch, tarihçinin en temel sorununun, ulaşabildiği belgelerin ifadeleri altında yatan anlamı yorumlamak olduğunu ifade etmektedir (1983: XV). Braudel’e göre ise geleneksel tarihçiler için “Belgelerin kitlesel miktarlarda keşfedilmesi, tarihçinin belgesel doğruluğunun gerçeğin bütünü olduğuna inanmasına” yol açmıştır” (Yıldız, 1994: 52). Bu tarihi görüşler bağlamında, belgelerin ikinci bir kademedeki okumaya tabi tutulması gerektiği yönündeki ilkelerin tesiri, Osmanlı kadın tarihi ile ilgili çalışmalar yapan pek çok yazarda görülmektedir. Münhasıran Annales Ekolü’nün metodolojik yaklaşımından esinlenen müellifler, niceleyici ifadeler geliştirmeye başlamışlardır. John Tosh, tarihi bir öneri niteliğinde, “tarihçilerin niceleyici ifadeler geliştireceklerse, izlenime dayalı tahmini hesaplarla yetinmek yerine sayı sayma zahmetine girmek zorunda olduklarını” belirtmektedir (1997: 169). Kaynaklarda bulunan malzemenin istatistiki bir analizi anlamına gelen niceleyici tarih doğrultusunda Abraham Marcus’un “Men, Women and Property – Dealers in Real Estate in 18th Century Aleppo” adlı çalışması örnek verilebilir. Marcus, evlilik kayıtlarından hareketle ödenen mehri, kadın ve erkeğin nereli olduğu, mensup oldukları zümre, sahip oldukları statü hakkında sorular sormak suretiyle sosyal farklılaşmayı ve hareketi anlamaya çalışmıştır. Benzer mahiyette Judith Tucker da Mısır sicillerine dayanarak hazırladığı çalışmada Osmanlı kadın tarih çalışmalarına farklı bir istikamet kazandırmıştır: “Şehirli ve taşralı alt sınıf kadınların tarihini incelediği çalışmada, kadın tarihini sosyal ve ekonomik tarih içinde değerlendirmesi açısından yeni ve yol açıcı başarılı bir örnektir” (İpşirli Argıt, 2005: 580).

Annales Ekolünden tevarüs eden ilkeler ışığında yerli ve yabancı pek çok yazar, Osmanlı kadın tarihini yeni soru ve sorunlarla açmak ve genişletmek bakımından oldukça önemli çalışmalar vermişlerdir. Bu yazarların tamamının adını burada zikretmek mümkün olmadığından, Annales tesiriyle tarihi ürünler vermiş yazarların ancak bir kısmının adını çalışmada verebileceğiz. Suraiya Faroqhi’nin, “Osmanlı Dünyasında Üretmek, Pazarlamak ve Yaşamak, Kentler ve Kentliler, Osmanlı Kültürü ve Gündelik Yaşam, Osmanlı İmparatorluğu ve Etrafındaki Dünya adlı eserleri, Ronald C. Jennings, “Women in Early 17th Century Ottoman Judicial Records-The Sharia Court

of Anatolian Kayseri” adlı makalesi, Haim Gerber, “Social and Economic Position of Women in an Ottoman City, Bursa, 1600-1700” adlı makalesi, Fatma Müge Göçek ve Marc David Baer’in, “18. Yüzyıl Galata Kadı Sicillerinde Osmanlı Kadınlarının Toplumsal Sınırları” adlı çalışmaları, Colin Imber’in, “Kadınlar, Evlilik ve Mülkiyet: Yenişehirli Abdullah’ın Behcetü’l-Fetava’sında Mehr” adlı çalışması, Leslie P. Pierce’nin, “Ahlak Oyunları: 1540-1541 Osmanlı’da Ayntab Mahkemesi ve Toplumsal Cinsiyet” ve “Ekberiyet, Cinsellik ve Toplum Düzeni: Toplumsal Cinsiyetle İlgili Osmanlı Söz Dağarcığı” adlı çalışmaları, Fariba Zarinebaf-Shahr’in “Kentsel Alana Kadının Katılımı: XVII. Yüzyıl İstanbul’unda Kadın Vakıfları” ve “Osmanlı Kadınları ve 18. Yüzyılda Adalet Arama Geleneği” adlı çalışmaları, Dina Rizk Khoury’in “Terlikler Kapıda Mı, Kapalı Kapılar Ardında Mı: Ev İçinde ve Kamusal Mekânda Musullu Kadınlar” adlı çalışması, Madeline C. Zilfi’nin, “Geçinemiyoruz: 18. Yüzyılda Kadınlar ve Hul” adlı eseri, Margaret L. Meriwether’in “Yeniden Kadınlar ve Vakıf Üstüne: Halep, 1770-1840” çalışması, Halil İnalçık ve Donald Quataert, An Economic and Social History of the Ottoman Empire adlı çalışmaları, Mehmet Genç, Modern İktisadi Büyüme Karşısında Osmanlı Sistemi ve Ekonomisi adlı eseri, Şevket Pamuk, Osmanlı-Türkiye İktisadi Tarihi 1500-1914 adlı eseri, Mustafa Akdağ, Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası- Celali İsyanları adlı eseri, Kadriye Yılmaz Koca, Osmanlı’da Kadın ve İktisat adlı eseri, Betül İpşirli Arçıt, “Osmanlı Hukuk Çalışmalarında Kadın” adlı makalesi Osmanlı’da kadınlar hakkında teferruatlı bilgiler vermektedir (Vural, 2022: XVI).

Yabancı literatürün neşrettiği kaynaklar ve Türkçe yayınlar ile Osmanlı’da kadın tarihi çalışmaları 1960’larda başlamış ve 1970 sonrası yapılan araştırmalar ile bir Osmanlı kadın tarih anlatısı ihdas edilmiştir. 1970 ve sonrası Osmanlı kadın tarih yazımı, özellikle Ronald C. Jennings, Haim Gerber, Abraham Marcus gibi müelliflerin çalışmaları üzerine onları doğrulayan ve teyit eden bir telakki ile inkişaf göstermiştir (Vural, 2022: 97). Kadınların tarihteki yerinin tespiti ve teslimi adına yapılan bu çalışmalarda muhtelif toplumsal bilimlerin yöntem ve tahlillerinden istifade edilmiştir. Bu çalışmalar, belgelere yeniden bakma, çoklu bir bakış açısı oluşturma ve farklı sorular sorma noktasında araştırma sahasını genişletme bakımından büyük önem arz etmektedir (Vural, 2022: 12). Annales Ekolünün tesiriyle Türkçe ve yabancı literatüre Osmanlı kadın tarihiyle ilgili kıymetli çalışmalar kazandırılmıştır. Müellifler bu çalışmalarla, geleneksel tarih yazımında, batılı seyyah veya oryantalistlerin anlatılarında Osmanlı kadınının ihmal edilen tarihi yönlerini ele alarak bir tarih yazımı oluşturmaya gayret etmişlerdir. Bu müspet katkıyla Osmanlı kadınlarının toplum içindeki konumları, rolleri daha görünür hale getirilmeye çalışılmıştır.

Sonuç

Annales ekolünün birinci, ikinci ve üçüncü kuşağının, Osmanlı kadınlarının tarihini konu alan Türkçe ve yabancı literatür üzerinde tesiri yüksek olmuştur. Ekolden tevarüs eden ilkeler ışığında Osmanlı kadın tarih yazımında salt malzemenin değil, tahlilin, seçilen zaman diliminin, kuramın, metodolojinin ehemmiyeti bir kez daha anlaşılmıştır. Bu bağlamda Osmanlı kadını özel ve kamusal alanlar ilişkisine hapsedmeden, bütün yaşam alanlarındaki deneyimlerini, tarihe eklemeye dönük çalışmalar yapılmıştır. Geleneksel tarihin inşa ettiği “tarih dışı” olma telakkisi yıkılarak Osmanlı kadınının yeri ve görünürlüğü yeni soru ve sorunlarla genişletilerek alana yeni istikametler kazandırılmıştır. Annales ekolünün birinci, ikinci ve üçüncü kuşağının homojen olmayan yapısından ötürü Osmanlı kadın tarih yazımına her üç kuşağında ilkesel ve metodolojik bazda etkisi olmuştur.

Annales Ekolü’nün kuşaklarının makro anlamda Osmanlı tarih yazımına, mikro ölçekte Osmanlı kadın tarih yazımına tesirinin yüksek olduğu görülmektedir. Zira Osmanlı tarih yazımının öncü isimleri kabul edilen Fuat Köprülü, Ömer Lütfi Barkan, Halil İnalçık gibi isimler bu ekolün ilkelerinden münhasıran metodolojisinden ziyadesiyle etkilenmiş ve eserlerine de yansıtılmışlardır. Dolayısıyla bu öncü isimlerin takipçileri de bu sistemi devam ettirmişlerdir. Barkan ve İnalçık’ın tarih yazımında açtıkları istikamet, uyguladıkları metodoloji oldukça kıymetlidir. Zira sicillere dayalı çalışmalar münhasıran Osmanlı kadın tarihi gibi toplumsal tarih disiplini altında gelişmiş mikro alanlar için büyük ehemmiyet taşımıştır. Bu siciller sayesinde yeni araştırma sahaları açılmış imparatorluğun muhtelif bölgelerinde kadın tarihi ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. Annales ekolü bütün dünyada tarih yazımı üzerinde etkili bir modeldir. Bu minvalde Osmanlı kadın tarihi çalışması yapan yabancı pek çok yazar üzerinde de bu ekolün tesiri yüksek olmuştur.

Marc Bloch, “Bir kelime bizim incelemelerimize egemendir ve onlara ışık tutar.” der. Bu kelime anlamak kelimesidir. İyi bir tarihçi anlama tutkusuna sahip olmalıdır. Bütün tartışmalar ışığında, “kadınların bir tarihi var mıydı?” sorusunu Annales ilkeleri doğrultusunda “anlayarak” cevapladığımızda artık “kadınların bir tarihi var” diyebilmekteyiz.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir – İ.Ö.; Tasarım – İ.Ö.; Denetleme – İ.Ö.; Kaynaklar – P.V.; Veri Toplanması ve/veya İşlemesi – P.V.; Analiz ve/veya Yorum – İ.Ö.; Literatür Taraması – P.V.; Yazıyı Yazan – İ.Ö., P.V.; Eleştirel İnceleme – İ.Ö.

Çıkar Çatışması: Yazarlar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar, bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Concept – İ.Ö.; Design – İ.Ö.; Supervision – İ.Ö.; Resources – P.V.; Data Collection and/or Processing – P.V.; Analysis and/or Interpretation – İ.Ö.; Literature Search – P.V.; Writing Manuscript – İ.Ö., P.V.; Critical Review – İ.Ö.

Declaration of Interests: The authors declare that they have no competing interest.

Funding: The authors declare that this study had received no financial support.

Kaynaklar

- Afyoncu, E. (2003). Osmanlı Siyasî Tarihinin Ana Kaynakları: Kronikler. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 1(2), 101-172.
- Afyoncu, E. (2006). *Osmanlı Tarih Yazıcılığı*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Arı B. & Arslantaş S. (2000). *Türkiye'de Modern Tarihçiliğin Öncüsü: Fuat Köprülü*. *Doğu Batı*, (12), 193-206.
- Arı, B. & İnalçık, H. (2011). Klasik Dönem Osmanlı Tarihçiliği. *Türkiye'de Tarih Yazımı* (ed. V. Engin & A. Şimşek) içinde. Yeditepe Yayınları.
- Arı, B. (2022). Halil İnalçık ve Tarih Yazıcılığı Metodolojisi. *Uluslararası Prof. Dr. Halil İnalçık Tarih ve Tarihçilik Sempozyumu*, Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Anker, S. (2015). *Osmanlı Tarih Yazıcılığı. Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8, 199-217.
- Ayan, E., 2011. Türk Tarih Yazımının Evriminde Annales Kuramının Yorumu. *Tarih Okulu Dergisi*, (XI), 75-101.
- Ayıtgu, G. (2017). Tarihe Disiplinlerarası Bir Perspektifle Bakmak: Bloch ve Braudel. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, (24), 137-158.
- Babinger, F. (1992). *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri* (çev. C. Üçok). Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Balcı, R. (2007). *Keşfü'z-Zunûn, An Esâmi'l-Kütübi Ve'l-Fünûn 1. Cilt* (çev. R. Balcı). Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Balcı, R. (2011). *Keşfü'z-Zunûn, An Esâmi'l-Kütübi Ve'l-Fünûn 2. Cilt* (çev. R. Balcı). Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Barkan, Ö. L. (2000). *Osmanlı Devleti'nin Sosyal ve Ekonomik Tarihi 1. Cilt* (haz. H. Özdeğer). İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Berktaş, H. (1983). *Tarih Çalışmaları: Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*. İletişim Yayınları.
- Bloch, M. (1983). *Feodal Toplum* (çev. M. A. Kılıçbay). Savaş Yayınları.
- Bloch, M. (2013). *Tarih Savunusu ve Tarihçilik Mesleği* (çev. A. Berktaş). İletişim Yayınları.
- Braudel, F. (1990). *Akdeniz ve Akdeniz Dünyası Cilt-2* (çev. M. A. Kılıçbay). Eren Yayıncılık.
- Braudel, F. (1995). *Uygarlıkların Grameri* (çev. M. A. Kılıçbay). İmge Kitabevi.
- Bulduk, Ü. (2000). "Osmanlı Kroniklerinde Türk-Oğuz Seçereleri ve Kayıtlar". *Uluslararası Osmanlı Tarihi Sempozyumu Bildirileri* (8-10 Nisan 1999), 1-9.
- Burke, P. (2000). *Tarih ve Toplumsal Kuram* (çev. M. Tunçay). Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Burke, P. (2002). *Fransız Tarih Devrimi: Annales Okulu* (çev. M. Küçük). Doğu Batı Yayınları.
- Carr, E. H. & Fontana, J. (1992). *Tarih Yazımında Nesnellik ve Yanlılık* (çev. Ö. Ozankaya). İmge Kitabevi.
- Chiro, D. (1999). *Marc Bloch'un Toplumsal ve Tarihsel Manzarası: Tarihsel Sosyoloji* (çev. A. Fethi). Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Collingwood, R. G. (1996). *Tarih Tasarımı* (çev. K. Dinçer). Gündoğan Yayınları.
- Çakır, C. (2000). *Devletin Tarihinden Toplumun Tarihine Yeni Bir Tarih Paradigması ve Ömer Lütfi Barkan*. *Doğu Batı Dergisi*, 12 (3), 35-62.
- Çakır, S. (2011). Feminist Tarih Yazımı: Tarihin Kadınlar İçin, Kadınlar Tarafından Yeniden İnşası, *Birkaç Arpa Boyu: 21. Yüzyıla Girerken Türkiye'de Feminist Çalışmalar- Prof. Dr. Nermin Abadan Unat'a Armağan* içinde. (der. S. Sancar), Koç Üniversitesi Yayınları.
- Çaykara, E. (2005). *Tarihçilerin Kutbu "Halil İnalçık Kitabı"*. Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Dağ, M. (2020). *Annales Tarih Ekolü ve Türkiye'de Yerel Tarih Yazımı*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi], Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Danışman, Z. (1967). *Naima Tarihi*. (Çev. Zuhuri Danışman). Zuhuri Danışman Yayınevi.
- Danışman, Z. (1972). *Koçi Bey Risalesi*. Devlet Kitapları Yayınları.
- Demircioğlu, İ. H. (2012). Osmanlı Devleti'nde Tarih Yazımının Tarih Öğretimi Üzerine Etkileri. *Millî Eğitim Dergisi*, 193, 115-125.
- Duby, G. & Perrot, M. (2005). *Kadınların Tarihini Yazmak. Kadınların Tarihi: Ana Tanrıçalardan Hristiyan Azizelere Cilt-1. Ed. Duby, G. & Perrot, M.* (çev. A. Fethi). Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Ergenç, Ö. (2000). Halil İnalçık Neden "Büyük"? *Doğu Batı Dergisi*, 12 (3), 121-141.
- Faroqhi, S. (2003). *Osmanlı Tarihi Nasıl İncelenir?* (çev. Z. Altok). Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Febvre, L. (1995). *Uygarlık, Kapitalizm ve Kapitalistler* (çev. M. A. Kılıçbay). İmge Kitabevi.
- Fildiş, B. (2015). Braudel'i Tarihsel Sosyoloji Bağlamında Okumak. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (41), 789-794. [\[Crossref\]](#)
- Gencer, S. (2013). Georg Simmel'in Tarih Felsefesinin Problemleri Bağlamında Tarih, Tarihçilik ve Tarih Yazımı. *21. Yüzyılda Sosyal Bilimler*, 4, 97-119.
- Hobsbawn, E. (1998). *Tarih Üzerine* (çev. O. Akınhay). Bilim ve Sanat Yayınları.
- Iggers, G. G. (2011). *Bilimsel Nesnellikten Postmodernizme Yirminci Yüzyılda Tarih Yazımı* (çev. G. Çağalı Güven). Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Imber, C. (1997). *Osman Gazi Efsanesi: Osmanlı Beyliği*. (ed. E. A. Zachariadou - çev. G. Çağalı Güven, İ. Yerguz, T. Altınova). Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- İnalçık, H. (2006). Türkiye'de Modern Tarihçiliğin Kurucuları. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, 2 (7), 3-44.
- İpşirli Arıt, B. (2005). Osmanlı Hukuk Çalışmalarında Kadın. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 3, 575-622.
- Keskin, N. İ. (2013). Fazıl'ın Çengileri: Çenginame Üzerine. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(8), 329-371. [\[Crossref\]](#)
- Klapisch-Zuber, C. (2005). *Kadınları Dahil Etmek. Kadınların Tarihi: Orta Çağın Sessizliği Cilt-2*. (ed. G. Duby, M. Perrot- çev. A. Fethi). Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Köprülü, M. F. (2014). *Türk Edebiyatı Tarihinde Usûl: Edebiyat Araştırmaları I*. Alfa Yayıncılık.
- Kütükoğlu, M. S. (1998). Tarih Araştırmalarında Usûl. Kubbealtı Neşriyatı.
- Malkoç-Kılıç, S., & Vefikuluçay-Yılmaz, D. (2019). Osmanlı Dönemi Kadın Dergileri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 12 (63), 654-659. [\[Crossref\]](#)
- Özbaran: (2015). *Tarih, Tarihçi ve Toplum*. Yakın Kitabevi.
- Özlem, D. (2012). *Tarih Felsefesi*. Notos Kitap.
- Özvar, E. (2000). Mehmet Genç: Belgeden Modele Uzanan Bir Portre. *Doğu Batı Dergisi*, (12), 143-155.
- Skocpol, T. (2014). *Tarihsel Sosyoloji, Bloch'tan Wallerstein'e Görüşler ve Yöntemler* (çev. A. Fethi). Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Sönmez, E. (2008). *Annales Okulu'nun Türkiye'deki Tarih Yazımına Etkisi: Başlangıçtan 1980'e*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sönmez, E. (2009). *Annales Okulu: Tarihçilikte Paradigma Değişimi, Halil İnalçık Armağanı-1* (der. T. Takaş: Aksoy). Doğu Batı Yayınları.
- Şimşek, A. (2012). *Tarih Nasıl Yazılır? Tarih Yazımı İçin Çağdaş Bir Metodoloji*. Tarihçi Yayınevi.
- Şimşek, A. (2015). Önsöz. Tarih İçin Metodoloji (ed. A. Şimşek). Pegem Akademi Yayınları. [\[Crossref\]](#)
- Şirin, İ. (2015). *Genel Tarih Anlayışı. Tarih Nasıl Yazılır?* (ed. A. Şimşek). Tarihçi Kitabevi.
- Tekeli, İ. (1998). *Tarih Yazımı Üzerine Düşünmek*. Dost Kitabevi.
- Tosh, J. (1997). *Tarihin Peşinde, Modern Tarih Çalışmasında Hedefler, Yöntemler ve Yeni Doğrultular*. (çev. Ö. Arıkan). Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Uluçay, M. Ç. (2001). *Osmanlı Sultanlarına Aşk Mektupları*. Ufuk Kitapları.
- Uzundal, E. (2013). 19. Yüzyıl Tarih Yazıcılığı ve Ahmet Cevdet Paşa. *Turkish History Education Journal*, 2 (2), 108-128.
- Ünal, Y. (2010). Türkiye'de Tarihçilik, Tarihçiliğin Gelişimi (15-20. yy) ve Türk-Batı Tarihçiliğine Örnek İki Kitabın Karşılaştırmalı Analizi. *Kelam Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 183-210.

- Vural, P. (2022). *Osmanlı'da Kadının İstihdamı Alanlarına Etkin Katılımı (XVI-XVIII. Yüzyıl)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Yeğen, C. (2016). Annales Okulu, Marc Bloch ve Tarih Savunusu: Veya Tariçilik Mesleği Yaptırı Üzerinden Bloch'un Tarih Anlayışı. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*. 1(1), 25-39.
- Yıldız, E. (1994). *Annales Tarih Okulu'nun Bütünsel Tarih Anlayışı ve Fernand Braudel*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi], İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz Koca, K. (1998). *Osmanlı'da Kadın ve İktisat*. Beyan Yayınları.

Structured Abstract

Published by Marc Bloch and Lucien Febvre as a journal in France in 1929, *Annales* was established as a revolutionary within the new historiography approach and turned into a school in the process. Among the representatives of this school, axis names such as "Lucien Febvre, Marc Bloch, Fernand Braudel, Georges Duby, Jacques Le Goff" took place. The *Annales* School is divided into three phases, consisting of the first generation of the period of Marc Bloch and Lucien Febvre, who are described as the pioneers of the new historical revolution, the second generation of the Braudel Period, which is an important name of the new understanding of history, and the third generation, a period in which different ideas are manifested on the questioning and change of the Braudel paradigm. The third generation includes a period in which developments in the name of women's history were experienced at the micro level in social history, women historians participated and new directions were opened in the name of women's history studies. Among the basic principles of *Annales* are to shape problem-oriented analytic history instead of traditional narrative, to develop a view of history that focuses on human activities instead of history that dominates the political aspect, and to build a historiography methodology that can establish interdisciplinary relations in order to establish these two understandings. In addition to the understanding of creating an eclectic history narrative by applying the methods of social sciences to the science of history, instead of giving historical facts and events with a purely positivist view, evaluating the scanned sources from a multiple perspective in the light of social facts with an explanatory tendency is the responsibility adopted by the *Annales* School as the historian's responsibility principle. For the evolution of the science of history, the methodology used in historical research is of great importance. As a matter of fact, as a result of the effort of the history maker to understand and evaluate history, XVIII. Century "new understanding of history" was damaged due to the great importance attributed to archive documents; the 19th century, known as the "history century", dominated by political history. Century understanding of history has been eroded due to this dominant understanding attributed to political history. In this respect, when we look at the references of Ottoman historiography in Turkey, it will be seen that the methodological source of Turkish historiography is the *Annales* School. The influence of the *Annales* school on authors such as Fuad Köprülü, Ömer Lütfi Barkan and Halil İnalcık, who can be considered as the founding names of Ottoman historiography, is high. Therefore, this study has been handled with the question of whether the *Annales* School, which has an impact on Ottoman historiography in a macro sense, has an impact on Ottoman women's historiography in the aforementioned historical context. The understanding of history in pre-New Age societies was generally understood as the investigation of the activities of rulers and state officials. After the New Age, many antecedents interpreted the events that they listed in a chronological way as national defense. The *tavarih* built from the *Tahkiye* dominated the historiography for a long time. When we look at the place of women in Ottoman historiography, the dominant political understanding of history, which inherited from the Ottoman chronicler tradition, preserved its dominance in historiography for a long time, and the official history in which great biographies of great people were written was continued. Ordinary people without great biographies, XVI. They could not be included in the narratives of history until the end of the century. Therefore, the visibility of ordinary people in the history of the Ottoman Empire, except for those who ruled or belonged to the high class, was only in the XX century. It has been realized as a result of the discussion of the paradigm that dominates the understanding of historiography in the 19th century. In the Ottoman Empire, women held political, military, legal, administrative and religious positions; It is generally not possible for them to take part in official institutions and organizations. Therefore, being isolated from the public sphere in some way has given birth to the problem of not being visible in official documents. In this way, the historical narrative of women, whose visibility in official documents is more limited compared to other research fields, is neglected in the context of this rationality. Based on this finding, the historians of the French *Annales* school, who united around the *Annales* magazine, Contributing to the historiography of the 19th century with revolutionary innovations, the fact that those who had the problem of visibility in official history chose the difficult way of researching the historical facts in line with their historical truths, brought new methodological attitudes to the historiography profession, and many historians in Turkey, as in many countries, are among the principles of this tradition. greatly influenced. The influence of this school, both foreign and domestic, was seen on Ottoman women's historiography. As a research field, women's history studies started in the late 1960s and continued in the 1970s with increasing interest in the field. Foreign publications about women's history in the Ottoman Empire are more than Turkish sources in terms of both number and variety. In foreign publications, the cases have been tried to be considered with this point of view, which has generally adopted the *Annales* tradition. In this context, the economic, social, political, religious life and fields of activity of women in the Ottoman Empire were tried to be examined in their specific conditions, and the neglected aspects of women in the traditional historical narrative were generally tried to be discussed with all their aspects. Foreign publications determined that the most important data source about Ottoman women was the registers and became the pioneer of studies based on registers and, in a sense, a reference for studies based on registers. In this context, the Ottoman women's history narrative, which was created by the researches made after 1970, was shaped especially by the rich sources published by foreign literature and Turkish publications built on the basis of these historical sources. The Ottoman woman narrative, which was created based on the records, started with Ronald C. Jennings in the 1970s. He continued with Haim Gerber, Abraham Marcus, Afif Marsot, Judith Tucker and Suraiya Faroqhi in the 1980s. From local sources, there are many important names such as Ömer Lütfi Barkan and Halil İnalcık, who are the guides who mentioned the importance of the registers and opened up a field in this regard. With these studies, the authors tried to create a historiography by addressing the neglected historical aspects of Ottoman women in traditional historiography, the narratives of western travelers or orientalists. With the aforementioned positive contribution, the places, positions and roles of Ottoman women in society were tried to be made more visible. In this context, with this study carried out with qualitative research method, it was concluded that the first, second and third generations of the *Annales* School had an impact on Ottoman women's historiography on a principled and methodological basis, due to the inhomogeneous structure of all three generations. Since the third generation is the first generation to include women, a relational connection, albeit indirectly, could be established between this specific structuring process and Ottoman women's historiography. The existence of women writers who contributed to domestic and foreign literature in the history of Ottoman women proves this situation. Names such as Fuat Köprülü, Ömer Lütfi Barkan, and Halil İnalcık, who are considered to be the pioneers of Ottoman historiography, were greatly influenced by the *Annales'* principles, especially its methodology, and reflected it in their works. It can be said that the direction Barkan and İnalcık opened in historiography and the methodology they applied are very valuable. Because studies based on records are of great importance especially for micro fields developed under the discipline of social history, such as Ottoman women's history. Thanks to these registries, new research areas were opened and studies on women's history and quantitative expressions were started to be developed in various regions of the empire.